

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF VAN "KORTRIJK WEIDE" TE KORTRIJK (WEST-VLAANDEREN)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 383

Rapport opgemaakt door: Veerle Caelen,

Kontischesteenweg 38

2630 Aartselaar

maart 2017

Dossiernr. 20985

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand naar aanleiding van de omgevingsaanleg bij de inrichting van het openbaar domein “Kortrijk Weide”. Deze omgevingsaanleg kadert binnen een ruimer project in meerdere fasen waarbij het domein Kortrijk Weide volledig wordt heringericht. Er wordt onder andere: een zwembad, een ECO-tuin, een parking, en een gebouw voor volwassenonderwijs aangelegd. Deze nota behandelt echter uitsluitend de omgevingsaanleg rond het zwembad en de aanleg van de zogenaamde “Spoorwegtuin”. Alle overige bodemingrepen op dit domein vallen buiten het kader van deze archeologienota.

De beoogde omgevingsaanleg en de bijhorende graafwerken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de 3000m² overschrijdt (ca. 43612m²) en de ingreep in de bodem (ca. 20050m²) de 1000m² overschrijdt moet er, in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

1.2 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de vlakte van de Vlaamse Vallei, nabij de Leie, ten westen van de historische stadskern van Kortrijk. Op basis van gekende vondsten kon vastgesteld worden dat er in de omgeving van Kortrijk reeds in het paleo-, meso- en neolithicum sprake was van menselijke aanwezigheid. Ook uit de Bronstijd en de IJzertijd zijn er vondsten gekend die wijzen op een menselijke aanwezigheid. De Aard en omvang ervan zijn echter nog onduidelijk. Vanaf de Romeinse periode groeit de bewoning te Kortrijk uit tot een Vicus ergens in de eerste helft van de eerste eeuw na Christus. Deze vicus blijft gedurende de hele Romeinse periode bestaan en zal in de middeleeuwen overgaan in een middeleeuwse municipium.

In de middeleeuwen groeit Kortrijk uit tot een stad die in de 13de eeuw ook effectief stadsrechten verwerft. In de komende eeuwen groeide de stad verder uit onder impuls van de bloeiende textielindustrie. De stad had in deze periode echter ook te lijden onder verscheidene oorlogen en bezettingen door het Franse leger. Dit resulteerde in verschillende fasen waarbij versterkingen werden aangelegd en vernietigingsfasen waarin deze versterkingen en delen van de stad verwoest werden. Bovendien werd de stad ook hard getroffen door pest- en cholera-uitbraken waarbij het bevolkingsaantal sterk terug viel. Desondanks wordt de stad telkens heropgebouwd en ontwikkelde zich naast de textielnijverheid ook een bloeiende dakpannen-en bakstenenindustrie.

Tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog werd de stad sterk beschoten en gebombardeerd waardoor uitgebreide herstellingswerken nodig waren. Dit resulteerde in het uitgebreide aantal bouwkundige erfgoedrelicten uit het interbellum die aanwezig zijn in de omgeving van het onderzoeksgebied. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn voornamelijk archeologische resten uit de late middeleeuwen en de Nieuwe Tijd gekend. Dit is vermoedelijk te wijten aan het feit dat het onderzoeksgebied voor het grootste deel van de geschiedenis buiten de stadskern van Kortrijk heeft gelegen en er daardoor ook minder bij betrokken was.

1.3 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Vondsten in Kortrijk en omgeving tonen dat er reeds in de steentijd sprake was van een menselijke aanwezigheid in de omgeving van Kortrijk. Er zijn eveneens sporen van menselijke activiteiten uit de metaaltijden, maar de aard en omvang van de menselijke aanwezigheid uit deze perioden is nog onduidelijk. In de eerste eeuw na Christus ontwikkeld zich een Romeinse vicus te Kortrijk die gedurende de rest van de Romeinse periode blijft bestaan alvorens in de middeleeuwen verder te gaan als een municipium. In de volgende eeuwen breidt de stadskern van Kortrijk zich verder uit en ontwikkeld er zich een bloeiende textielnijverheid.

Hoewel het onderzoeksgebied zich buiten de historische stadskern bevindt en bijgevolg in beperkte mate betrokken was bij de ontwikkeling ervan, is er toch een duidelijk archeologisch potentieel aanwezig ter hoogte van het onderzoeksgebied. De locatie van het onderzoeksgebied nabij de rivier is immers aantrekkelijk voor menselijke occupatie vanaf de steentijd. Bovendien was de oppervlakte van de Romeinse vicus groter dan deze van de middeleeuwse stad waardoor de activiteiten in de Romeinse periode zich kunnen hebben uitgestrekt tot de locatie van het onderzoeksgebied. Er zijn uit deze perioden echter geen vondsten gekend in de directe omgeving van het onderzoeksgebied (<1km). Dit mag echter niet gezien worden als bewijs voor de totale afwezigheid ervan.

De meeste archeologische resten uit de omgeving van het onderzoeksgebied dateren uit de middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Het historische kaartmateriaal geeft aan dat het onderzoeksgebied en zijn directe omgeving vanaf de 16de^e eeuw nabij een toegangsweg tot Kortrijk lag waarlangs zich relatief veel bebouwing situeerde. Deze bebouwing breidt zich in de daaropvolgende eeuwen langzaam verder uit. Er bestaat bijgevolg een potentieel op het aantreffen van archeologische resten uit de steentijd, Romeinse Periode, middeleeuwen, Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd. De vraag is echter in welke mate eventueel aanwezige resten bewaard zijn gebleven ter hoogte van het onderzoeksgebied:

- Het onderzoeksgebied ligt al zeker sinds 1971 onder het industriegebied langs de spoorweg. En bevindt zich bijgevolg volledig op OB-bodems. De aangebrachte verhardingen, bebouwing en andere infrastructuur hebben de ondergrond ongetwijfeld verstoord. De mate van verstoring en de diepte tot waar deze reikt is echter niet geheel duidelijk maar er kan gesteld worden dat de verstoring tot zeker 30cm diep reikt.
- Het onderzoeksgebied bevindt zich grotendeels op zones waarop bodemsanering nodig is. Verschillende zones waarop calamiteiten plaatsvonden werden reeds gesaneerd in 2009. In 2016 werden er nieuwe ontgravingszones afgebakend ter hoogte van de spoorwegtuin, het notenbos, en delen van de doorsteek, het balkon en de zandberg. In deze zones moet het terrein tot ca. 2,5m diep weggegraven worden. Dit is veel dieper dan de geplande uitgravingen voor de omgevingsaanleg. Archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem kan niet uitgevoerd worden alvorens deze bodemsanering heeft plaatsgevonden omwille van veiligheids- en gezondheidsrisico's.
- De spoorwegtuin bevindt zich grotendeels in een zone die al ca. 1m diep afgegraven werd.
- Een eerdere archeologienota die werd opgesteld voor de zone van het zwembad toonde aan dat deze werken in reeds geroerde grond zouden plaatsvinden. Aangezien het onderzoeksgebied direct aan het zwembad grenst is er een goede kans dat het onderzoeksgebied ook grond die reeds diepgaand verstoord werd ligt.
- Boringen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied (<50m) geven aan dat de bovenste 1,5 – 3m van de bodem verstoord en aangevuld werd.

Wanneer bovenstaande argumenten in acht worden genomen dan blijkt dat de kans op het aantreffen van archeologische resten ter hoogte van het onderzoeksgebied klein is. Bovendien moet er rekening mee gehouden worden dat er ter hoogte van het onderzoeksgebied een diepgaande vervuiling van de ondergrond geconstateerd werd. Verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem zou bijgevolg de nodige veiligheids- en gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Bijgevolg weegt, bij een kosten-baten analyse, het geringe potentieel tot kennisvermeerdering niet op tegen de kosten en risico's die verder onderzoek met zich meebrengen.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

Het gevoerde bureauonderzoek is naar onze mening volledig als archeologisch vooronderzoek voor de geplande werken in zones waarop de archeologienota betrekking heeft. Op basis van een analyse van landschappelijke, historische, cartografische en archeologische gegevens over het projectgebied menen wij te kunnen besluiten dat de impact van de geplande werkzaamheden op het potentieel aanwezige archeologisch bodemarchief minimaal is. Bovendien hebben eerdere bodemsaneringswerken de grond reeds diepgaand verstoord waardoor de omgevingsaanleg grotendeels in reeds geroerde grond zal plaatsvinden. Daarnaast vormt de vervuiling van de ondergrond ook een potentieel gezondheids- en veiligheidsrisico's bij verder onderzoek met ingreep in de bodem. Rekening houdend met het geringe kennispotentieel en de potentiële risico's, pleit een kosten-baten afweging voor het **afzien van verder onderzoek**. Bijgevolg dient er geen programma van maatregelen opgesteld te worden. Ondanks de vrijgave van het terrein willen we onder aandacht brengen dat er voor archeologische vondsten een meldingsplicht geldt.